

Uitzending van kerkdiensten: voetangels en klemmen

Tekst Bert van Rijssen **Beeld** Istock

Gemeenten willen vaak dat kerkdiensten ook buiten de kerkmuren te volgen zijn. Primair voor gemeentelieden die (fysiek) niet (meer) in staat zijn om de dienst in de kerk bij te wonen, daarvoor bestaat al van oudsher de Kerktelefoon van de LOK (Landelijke Organisatie Kerktechniek). Maar sinds de komst van internet zijn de mogelijkheden om niet alleen leden, maar ook mensen van buiten de gemeente, kerkelijk of niet, te bereiken met kerkdiensten in woord en beeld, aanmerkelijk verruimd. Daarbij moeten gemeenten wel zorgvuldig te werk gaan, want er zijn wettelijke beperkingen en voorschriften, zowel op het gebied van auteursrechten als van privacy.

Een gemeente die kerkdiensten live wil gaan 'streamen' of later wil laten terugzien of -luisteren heeft daarvoor verschillende mogelijkheden. Het is mogelijk om het helemaal in eigen beheer te doen, met zelf aangeschafte audio- of videoapparatuur, en het hiermee verkregen materiaal bijvoorbeeld via Youtube of Facebook uit te zenden, met links daarnaartoe op de website van de gemeente. De meeste kerken echter zoeken aansluiting bij een bestaand platform; de belangrijkste aanbieders zijn Kerkmroep.nl (een site van de sIKN, Stichting Intermediair Kerkmroep Nederland, opgericht door de LOK en het CIO-K) en Kerkdienstgemist.nl.

Algemeen: de platforms hebben in hun algemene voorwaarden opge-

nomen dat zij nooit verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor inbreuk op privacy of het auteursrecht, u bent daar als gemeente zelf dus altijd de risicodrager.

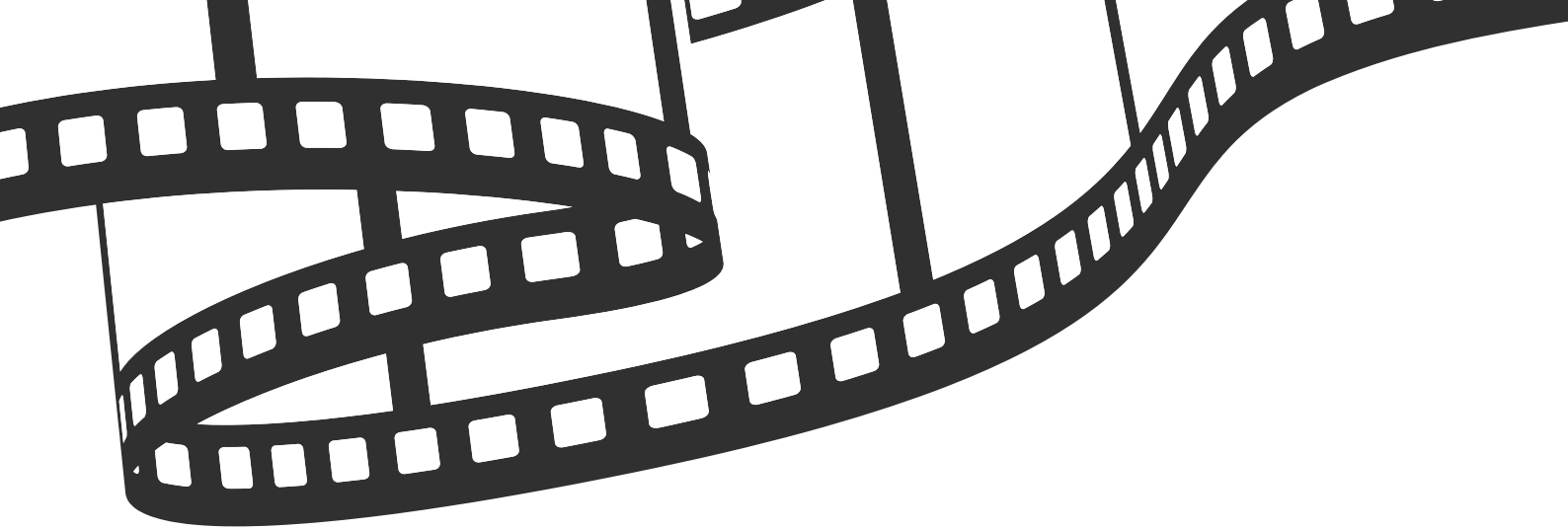
Onderstaande is niet van toepassing in geval u

- de kerkdienst alleen aan uw eigen leden beschikbaar stelt, bijvoorbeeld met een inlogcode of met de mogelijkheden die de platforms daartoe bieden
- de kerkdienst alleen live uitzendt (dan prevaleert de vrije nieuwsgaring boven privacy- en auteursrechtenwetgeving).

Privacy

Door de komst van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) zijn de gedragsregels omtrent

privacy nog wat verder aangescherpt. Voor audio-uitzendingen verandert er niet heel veel hoewel u moet uitkijken met afkondigingen over bijvoorbeeld zieken in de gemeente. Voor het maken van kerktelevisie is zorgvuldigheid van groter belang. Het platform Kerkdienstgemist.nl heeft op zijn site een bruikbaar overzicht van richtlijnen geplaatst: <https://support.kerkdienstgemist.nl/articles/informatie-voor-de-kerk/richtlijnen-voor-het-uitzenden-en-vastleggen-van-kerkdiensten>. Maar ook individuele kerken hebben protocollen ontwikkeld die voor andere gemeenten als voorbeeld kunnen dienen, zoals de Privacyregeling Kerk-TV van de Maranatha-kerk in Lunteren: www.maranathakerk.net/startpagina/kerkrentmeesters/privacyregeling-kerk-tv

De belangrijkste aanwijzingen die uit deze richtlijnen kunnen worden gehaald zijn:

- Stel voordat u met een vorm van kerktelvisie begint een protocol op, en informeer uw gemeente hierover ruim van tevoren
- Informeer kerkgangers bij de ingang van de kerk dat er opnamen worden gemaakt
- Informeer iedereen die een bijdrage aan de eredienst verzorgt vooraf dat er opnamen worden gemaakt
- Film kerkgangers zo mogelijk alleen van achteren
- Bied kerkgangers de mogelijkheid om niet in beeld te komen door "opnamevrije zones" in de kerk.

Auteursrechten

Dit is complexe materie waarover al veel is gepubliceerd, veel beschikbaar

is op de sites van de Protestantse Kerk en VKB, maar waarmee toch nog veel gemeenten de fout in gaan.

Er is natuurlijk het auteursrecht op de preek, dat bij de betreffende voorganger berust maar waarover gemakkelijk binnen de gemeente afspraken kunnen worden gemaakt. Heel anders gaat het met de in de dienst gezongen liederen, meestal uit het Liedboek voor de Kerken. De auteursrechten daarvan zijn, voor gebruik in en om de eredienst, afgekocht door de landelijke Protestantse Kerk. Wat niet is afgekocht zijn de rechten voor vermenigvuldiging van teksten en muziek uit het liedboek.

De meest gebruikelijke vorm van vermenigvuldigen is video-projectie ("beamen") of afdrukken in de liturgie. Maar ook het uitzenden van gezongen liederen in de kerkdienst

is een vorm van vermenigvuldiging. En daarvoor is (vooraf) toestemming van de auteur vereist, vaak gepaard gaand met een financiële tegemoetkoming.

Voor beamen en afdrukken in de liturgie van liederen uit het Liedboek kunt u een licentie afsluiten bij Liedboek Online. De kosten bedragen € 62,50 - € 495 per jaar, afhankelijk van het aantal kerkgangers. Daarmee zijn ook de rechten afgekocht. Voor plaatsing van tekst- en muziekfragmenten op internet, en ook voor het uitzenden van gezongen liederen dient u afzonderlijke afspraken met de uitgever (in geval van het liedboek info@liedboek.nl), of in sommige gevallen met auteurs en componisten te maken.

Bovenstaande geldt eveneens voor andere bundels waaruit gepubliceerd wordt, met uitzondering van oudere bundels waarvan de auteursrechten zijn vervallen, zoals de oude psalmberijming.

Meer over de auteursrechten vindt u in de brochure "Auteursrecht en naburige rechten in de kerk", te downloaden van de website van de Protestantse Kerk <https://www.protestantsekerk.nl/download/CAwdeAwUUkNKXg==&type=pdfw>

Gemeenten die de auteursrechten onvoldoende respecteren kunnen een financiële zeperd oplopen, omdat in geval van een discussie met een auteur de rechter de auteur gelijk zal geven. Een beroep op onwetendheid zal niet werken en zal hooguit basis voor een appel op coulance van de kant van de auteur kunnen vormen.

Met name publicaties op internet kunnen tot problemen leiden omdat de 'handhaving' enorm wordt vergemakkelijkt. Auteurs kunnen met al dan niet geavanceerde zoekmethoden zoals Google Alert de 'boosdoeners' opsporen. Een voorbeeld: wij krijgen meldingen van gemeenten die (fragmenten van) liederen uit het Liedboek 2013 op hun site hebben gepubliceerd en daarvoor claims met twee of zelfs drie nullen hebben ontvangen.

Ons advies: wel gewoon gebruiken in de eredienst, maar als u publiceert/ uitzendt altijd eerst met rechthebbenden contact zoeken.